

УДК 351.764

О.М. Ємець,
кандидат юридичних наук

ФІКСАЦІЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ФАКТИЧНИХ ДАНИХ ПРО ЗВІДНИЦТВО ДЛЯ РОЗПУСТИ

Особливим об'єктом захисту в суспільстві виступає мораль, на яку постійно здійснюється різновекторний вплив. У статті висвітлюються питання, пов'язані з удосконаленням роботи оперативних підрозділів з фіксації фактичних даних про звідництво для розпусти. Автором розглядаються правові аспекти протидії цьому злу, а також проводиться аналіз особливостей такої роботи. Крім того, надаються рекомендації щодо фіксації фактичних даних про звідництво для розпусти, що можуть бути використані правоохоронними органами в практичній діяльності.

Ключові слова: звідництво, розпуста, оперативні підрозділи, оперативно-розшукова діяльність, фактичні дані.

Особым объектом защиты в обществе выступает мораль, на которую постоянно осуществляется разновекторное влияние. В статье освещаются вопросы, связанные с совершенствованием работы оперативных подразделений по фиксации фактических данных о сводничестве для разврата. Автором рассматриваются правовые аспекты противодействия этому злу, а также проводится анализ особенностей такой работы. Кроме того, предоставляются рекомендации по фиксации фактических данных о сводничестве для разврата, которые могут быть использованы правоохранительными органами в практической деятельности.

Ключевые слова: сводничество, разврат, оперативные подразделения, оперативно-розыскная деятельность, фактические данные.

A particular object of protection in the society is morality, which is constantly performed by varied impact. Paper highlights the issues related to the improvement of operational units of the fixation the evidence of pandering to debauchery. The author examined the legal aspects of combating this evil, and carried out the analysis of such features. In addition, several recommendations for fixing the evidence of pandering to immorality, which could be used by law enforcement agencies in practice, are provided.

Keywords: procurement, debauchery, operational units, operatively-search activity, evidence.

Для сталого розвитку держави необхідно забезпечити збереження духовних цінностей та надбань. Особливим об'єктом захисту в суспільстві виступає мораль, на яку постійно здійснюється різновекторний вплив. Справедливо однією з найдавніших професій вважається проституція, проте часто виходить так, що від подібного "промислу" найбільші прибутки отримує не та особа, яка надає сексуальні послуги, а та, яка організувала та контролює аморальний бізнес, займається звідництвом з метою розпусти. На жаль, такі протиправні діяння продовжують вчинюватись і в сучасній Україні [1, с. 33]. Однак правоохоронні та інші державні органи постійно докладають значних зусиль для їх виявлення та припинення.

Щороку реєструються сотні фактів створення або утримання місць розпусти і звідництва: 2008 рік – 584; 2009 рік – 627; 2010 рік – 666; 2011 рік – 655; 2012 рік (до листопада) – 534; 2013 рік – 683, значна частина з яких учиняється групою осіб: 2008 рік – 43; 2009 рік – 36; 2010 рік – 26; 2011 рік – 40; 2012 рік (до листопада) – 15; 2013 рік – 19.

Вирішенню різних питань, пов'язаних з протидією злочинам проти моральності, приділяли увагу багато вчених, зокрема В. І. Василичук, М. Г. Вербенський, І. О. Воронов, В. Я. Горбачевський, О. М. Джужа, О. Б. Западнюк, Д. Й. Никифорчук, М. А. Погорецький та С. С. Чернявський. Проте проблема протидії звідництву для розпусти залишається актуальною для країни, особливо з урахуванням останніх організаційно-правових змін у роботі правоохоронних органів, що свідчить про необхідність пошуку сучасних дієвих алгоритмів дій оперативних підрозділів органів внутрішніх справ у боротьбі з подібними злочинами, які би відповідали чинному правовому забезпеченню. Цим обґрунтовується поставлена нами мета щодо удосконалення роботи оперативних підрозділів з фіксації фактичних даних про звідництво для розпусти. Відповідно до мети визначені завдання: розглянути правові аспекти протидії звідництву для розпусти та фіксації оперативними підрозділами фактичних даних про протиправну діяльність, проаналізувати особливості такої роботи, а також надати рекомендації щодо фіксації фактичних даних про звідництво для розпусти, що можуть бути використані правоохоронними органами в практичній діяльності.

В Україні звідництво для розпусти визнається злочином згідно зі статтею 302 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2]. Його об'єктом виступають моральні засади суспільства в частині встановлення зв'язків між людьми для задоволення їх статевих потреб. З позицій суспільної моралі задоволення статевих потреб має здійснюватися без проявів розпусти, безладних статевих контактів, проституції [3, с. 895]. Законодавець визначає суспільну мораль як систему етичних норм, правил поведінки, що склалися в суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість [4]. Звідництво для розпусти – це посередництво для розпусти. Воно може полягати в підшукуванні учасників розпусних дій, схиланні до розпусти тощо [3, с. 896]. Така діяльність виявляється в сприянні добровільним сексуальним стосункам незнайомих осіб між собою. Звідництво може полягати в знайомстві або організації зустрічей таких осіб, у пошуку осіб, які згодні займатися розпустою, у схиланні осіб до розпусти та інше [5, с. 897].

Зауважимо, що навіть досить тривале існування норми про кримінальну відповідальність за створення або утримання місць розпусти і звідництво не дає можливості на практиці уникнути проблем із приводу тлумачення ознак об'єктивної сторони складу злочину, визначення яких можливе лише шляхом конкретизації змісту понять та термінів у відповідних рекомендаціях, які на підставі узагальнення практики застосування закону про кримінальну відповідальність надаватиме Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ [6, с. 135].

Законодавцем пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України [2], у тому числі звідництво для розпусти, віднесено до завдань оперативно-розшукової діяльності, що відображено в статті 1 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” [7]. У статті 6 цього Закону [7] зазначено, що до підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності віднесено наявність достатньої інформації,

одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про злочини, що готуються, а також осіб, які готують вчинення злочину. Забороняється приймати рішення про проведення оперативно-розшукових заходів при відсутності підстав. Згідно з вимогами статті 9 цього Закону [7] у кожному випадку наявності підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа.

Особливу увагу необхідна звернути на статтю 8 зазначеного Закону [7], у якій записано, що негласне обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, аудіо-, відеоконтроль особи, аудіо-, відеоконтроль місця, спостереження за особою, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж, накладення арешту на кореспонденцію, здійснення її огляду та виїмки, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу проводяться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника, погодженого з прокурором. Ці заходи застосовуються з метою запобігання вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, якщо іншим способом одержати інформацію неможливо.

Водночас згідно зі статтями 12 та 302 КК України [2] звідництво для розпусти без кваліфікуючих ознак або вчинене з метою наживи, або особою, раніше судимою за цей злочин, або вчинене організованою групою, не є тяжким злочином, що виключає можливість проведення зазначених заходів. Тільки звідництво для розпусти, вчинене із залученням неповнолітнього, буде тяжким злочином, що дає правову можливість здійснювати ці заходи.

Необхідно зазначити про те, що за своєю суттю звідництво для розпусти є скритним злочином, тобто люди, яким стало відомо про його вчинення не часто повідомляють про це правоохоронні органи. В. Ц. Абрамян та О. Б. Западнюк вказують на те, що звідництво має великий коефіцієнт латентності, особливо у вуличній проституції. Дуже важко виявити і зафіксувати осіб-посередників, які залучають і контролюють вуличних повій, оскільки факт звідництва виявляється лише в дозволі сутенера “рекламувати” своєю присутністю послуги повії на конкретно визначеній території [8]. Цим обумовлюється необхідність проведення оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України активної роботи щодо виявлення ознак звідництва для розпусти, а також фіксації фактичних даних про злочин.

Фіксація фактичних даних про звідництво для розпусти відноситься до компетенції оперативних підрозділів органів внутрішніх справ. Проведений аналіз особливостей роботи правоохоронних органів у цій сфері дозволяє нам рекомендувати спрямувати зусилля працівників оперативних підрозділів на встановлення:

- осіб, які мають задум вчинення звідництва для розпусти з метою вивчення можливості щодо запобігання злочину та фіксації фактичних даних про протиправну діяльність;
- осіб, які готуються до звідництва для розпусти;
- осіб, які вже займаються звідництвом для розпусти;
- осіб, яких втягають у розпусні дії та вже задіяних до надання сексуальних послуг;
- осіб, які користувались послугами звідників для розпусти;
- свідків та очевидців звідництва для розпусти;
- приміщень та інших місць, які використовуються для розпусти;
- грошей та цінностей, які були витрачені на організацію злочинної діяльності, джерела їх надходження;

– протиправного доходу, тобто грошей та цінностей, які були отримані злочинним шляхом; крім того, необхідно вжити заходів щодо встановлення інших матеріальних цінностей, причетних до таких злочинів осіб з метою можливого забезпечення в майбутньому позову щодо відшкодування завданих ними збитків;

– предметів і документів, що мають оперативно-розшукове та доказове значення; це можуть бути деталізації телефонних з'єднань причетних до протиправної діяльності осіб, боргові розписки, насамперед осіб, яких втягують у розпусні дії, носії електронної інформації з записами відеокамер спостереження в приміщеннях, де розташовані місця розпусти, або на автостоянках, розміщених неподалік, тощо;

– обставин та умов, що сприяють звідництву для розпусти;

– конкретних фактів звідництва для розпусти;

– інших фактичних даних про звідництво для розпусти.

За результатами вивчення різних аспектів роботи оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України щодо протидії звідництву для розпусти, рекомендуємо з дотриманням вимог чинного законодавства спрямувати зусилля на фіксацію фактичних даних про:

– осіб, які готують або вчиняють звідництво для розпусти (максимально повну інформацію: анкетні дані, сімейний стан, спосіб життя та зв'язки, особистий характер та характерні звички, можливе кримінальне минуле та обізнаність з методами оперативно-розшукової діяльності, місця відпочинку та можливі позашлюбні відносини, доходи та матеріальне становище, наявність автотранспорту, володіння зброєю чи технікою рукопашного бою тощо);

– у випадку підготовки або вчинення злочину групою осіб, – про її членів та ієрархічну структуру, особу лідера та методи керівництва, зв'язок між її членами, роль кожного із учасників на різних етапах протиправної діяльності;

– конкретні факти підготовки та вчинення звідництва для розпусти, а також іншої злочинної діяльності (торгівля людьми, сутенерство, створення та утримання місць розпусти, ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів);

– осіб, яких втягують у розпусні дії, особливо якщо це діти (максимально повна інформація від анкетних даних до способу життя та матеріального становища);

– обставини вчинення звідництва для розпусти;

– інші факти протиправної діяльності, а також обставини вчинення правопорушень;

– корупційні зв'язки осіб, які готують або вчиняють звідництво для розпусти, з посадовими особами органів державної влади та працівниками правоохоронних органів України;

– зв'язки осіб, які готують або вчиняють звідництво для розпусти, з злочинними групами та організаціями;

– можливі міжнародні корупційні зв'язки осіб, які готують або вчиняють звідництво для розпусти, з посадовими особами органів влади та працівниками правоохоронних органів інших країн;

– можливі міжнародні зв'язки осіб, які готують або вчиняють звідництво для розпусти, зі злочинними групами та організаціями за кордоном, окремими особами, які можуть допомагати в протиправній діяльності;

– місця, де планується вчинення розпусних дій або де вони вже відбуваються та відбувались;

– спосіб грошових розрахунків між учасниками протиправної діяльності;

– місця зберігання коштів, а також відомостей про осіб, які їх отримують, розподіляють та мають до них доступ;

– місця, де знаходяться документи чи інші предмети, що можуть виступати речовими доказами (паспорти та інші документи осіб, яких втягують в розпусні дії,

записники, носії цифрової чи аналогової інформації, документи про лікування від венеричних хвороб або обстеження у лікаря, про надання медичної допомоги тощо);

– подальші злочинні плани осіб, які готують або вчиняють звідництво для розпусти;

– можливий легальний бізнес осіб, які готують або вчиняють звідництво для розпусти, який може використовуватись як прикриття протиправної діяльності;

– причини і умови, що сприяють звідництву для розпусти та іншим злочинам.

Відповідно до статті 10 Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” [7] матеріали оперативно-розшукової діяльності про звідництво для розпусти використовуються як приводи та підстави для початку досудового розслідування, а також для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами в кримінальному провадженні з метою притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів.

Проведене нами дослідження дозволяє зробити висновок про те, що, незважаючи на зміни в правовому забезпеченні боротьби зі злочинністю, питання щодо вдосконалення роботи оперативних підрозділів з фіксації фактичних даних про звідництво для розпусти залишається актуальним. Така робота може здійснюватись тільки з чітким дотриманням вимог чинного законодавства. Завдання щодо пошуку і фіксації фактичних даних про втягнення особи в заняття проституцією покладено на оперативні підрозділи органів внутрішніх справ. Законодавець надав право проводити весь комплекс заходів у межах оперативно-розшукового провадження тільки з метою запобігання звідництву для розпусти, вчиненому із залученням неповнолітнього, якщо іншим способом одержати інформацію неможливо. Якщо мова йде про звідництво для розпусти без такої кваліфікуючої ознаки, то права оперативних підрозділів обмежені, адже ці злочини не є тяжкими.

Отримані оперативними підрозділами органів внутрішніх справ докази протиправної діяльності використовуються для викриття та припинення звідництва для розпусти, а також для вирішення завдань кримінального судочинства. Запропоновані рекомендації можуть бути використані працівниками правоохоронних органів у практичній діяльності, пов’язаній з фіксацією фактичних даних про звідництво для розпусти, а також послужити теоретичним підґрунтям для вдосконалення організаційно-тактичних засад роботи оперативних підрозділів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ємець О.М. Пошук оперативними підрозділами МВС України фактичних даних про звідництво для розпусти / О.М. Ємець // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2014. – № 1. – С. 33–42.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 7-ме вид., переробл. та допов. – К. : Юридична думка, 2010. – 1288 с.

4. Про захист суспільної моралі : Закон України від 20 листопада 2003 року № 1296-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 14. – Ст. 192.

5. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін. ; за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. – 1196 с.

6. Васильєв А.А. Створення або утримання місць розпусти і звідництво : тлумачення об’єктивної сторони злочину / А.А. Васильєв, О.С. Пироженко // Публічне право. – 2012. – № 3 (7).

7. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 22. – Ст. 303.

8. Абрамян В.Ц. Про стан боротьби зі створенням та утриманням місць розпусти і звідництвом / В.Ц. Абрамян, О.Б. Западнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/2002_1/bakaev.htm

Отримано 09.12.2015